

IV. Високий рівень (106 – 125 балів). Цей рівень характеризується глибокою теоретичною підготовкою, правильною трактовкою сутності навчання у вищому навчальному закладі в цілому й у вищому педагогічному навчальному закладі зокрема, професійно-педагогічною спрямованістю інтересів, наявним проявом готовності до навчання й здатності аналізувати характер і результат діяльності, вільним вираженням індивідуальних умінь самостійної навчальної діяльності.

Надалі, вважаємо за потрібне, прийняти до уваги механізм формування умінь самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів, визначити фактори їх успішного формування, встановити види діяльності, що ефективно впливають на їх формування, а також організаційні форми, що сприяють цьому.

Література

1. Кочетов А.И. Как заниматься самовоспитанием. – 3-е изд., доп. и перераб. – Минск: Высшейш. шк., 1991. – 287 с.
2. Основы вузовской педагогики: Учебное пособие для студентов университетов / Ред. коллегия: Н.В.Кузьмина (отв.ред.) и др. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1972. – 311 с.
3. Педагогика: Учеб. пособие для студентов педагогических вузов и педагогических колледжей. Под. ред. П.И.Пидкасистого. – М.: Российское педагогическое агентство, 1995. – 637 с.
4. Педагогика и психология высшей школы. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. – 544 с.
5. Педагогический словарь. – М.: Изд-во АПН, 1960. – Т.2.
6. Сухомлинский В.А. Избранные произведения: В 5-ти т. / Ред. кол. А.Г. Дзевежин и др. – Киев: Рад. школа, 1979. – Т.3. – 719 с.
7. Философский энциклопедический словарь. – М.: ИНФРА. – М., 1997. – 576 с.
8. Философский словарь / Под ред. И.Т.Фролова. – 5-е изд. – М.: Политиздат, 1987. – 590с.

Анотація

У статті розглядається проблема визначення сутності, системи, рівнів і критеріїв сформованості умінь самостійної навчальної діяльності студентів педагогічного університету.

Аннотация

В статье рассматривается проблема определения сущности, системы, уровней и критериев сформированности умений самостоятельной учебной деятельности студентов педагогического университета.

©2007

Малінка О.О.

СФОРМОВАНІСТЬ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ – НЕОБХІДНА ПЕРЕДУМОВА УСПІШНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Відомо, що будь-яка діяльність здійснюється під впливом певних спонукань, що є рушіями активності її суб'єкта. Сукупність таких спонукань утворює мотиваційну сферу діяльності. До її складу входять потреби учня (студента), його інтереси, переконання, ідеали, уявлення про себе, ціннісні орієнтації і особистісні установки.

Сформованість мотиваційної сфери є необхідною передумовою успішної навчальної діяльності кожного, хто вчиться, тому її розвиток потребує особливої уваги і продуманого керівництва.

Проблема мотивації є надзвичайно актуальною як у вітчизняній, так і в зарубіжній науці. Навчальна мотивація ґрунтується на потребі – психічному стані, що характеризується пізнавальною активністю людини, її готовністю до засвоєння знань. Емоційне переживання пізнавальної потреби та її задоволення породжує пізнавальний інтерес.

Виклад основного матеріалу дослідження... Основною категорією мотиваційної сфери особистості більшістю вчених визначається "мотив" і значна увага у педагогіці та педагогічній психології приділяється вивченню саме цього поняття. Мотив, на думку психологів, є психічним явищем, що спонукає до дії. Хоча є й інші визначення цієї категорії і, зокрема, мотив визначають як усвідомлювану причину, що лежить в основі вибору дій та вчинків особистості; як те, що, відображаючись в свідомості людини, служить спонуканням до діяльності і спрямовує її на задоволення певної потреби. При цьому в якості мотиву виступає не сама потреба, а предмет потреби. Педагоги визначають мотив як внутрішнє спонукання особистості до певного виду активності (діяльності, спілкування, поведінки), пов'язане з задоволенням відповідної потреби [1, с.184].

Мотиви навчання розрізняють за змістовими та динамічними характеристиками. До змістових характеристик мотивів належить наявність або відсутність особистісного сенсу учіння, коли мотив не просто виконує спонукальну функцію, а й має особистісне значення, виражає внутрішнє ставлення до учіння. У цьому випадку мотив виконує роль значеннєвого орієнтира. Дієвість такого мотиву проявляється в його реальному впливі на процес учіння (порівняно з недієвим мотивом), самостійності, що виявляється в особливостях його виникнення і функціонування (він може бути внутрішнім, тобто виникати як продукт самостійної роботи, або

зовнішнім, тобто виникати за допомогою третьої особи) і в усвідомленні – рівні рефлексивного ставлення студента до педагогіки та навчальної діяльності. Динамічні характеристики мотивів проявляються в їхньому стилі, емоційній забарвленості (модальності) та тривалості.

Мотивація навчання є окремим видом мотивації, включеною до навчальної діяльності. Вона визначається цілим рядом специфічних для цієї діяльності факторів: по-перше, – освітньою системою, освітнім закладом, де здійснюється навчальна діяльність; по-друге, – організацією освітнього процесу; по-третє, – суб'єктивними особливостями того, хто навчається (вік, стать, інтелектуальний розвиток, здібності, самооцінка, його взаємодія з іншими учнями чи студентами і т.д.); по-четверте, – суб'єктивними особливостями педагога і перш за все його ставленням до учня, до справи; по-п'яте, – специфікою навчального предмета [2, с.224]. На думку А.К.Маркової, А.Б.Орлова та Л.М.Фрідмана мотивація виконує декілька функцій: спонукає поведінку, спрямовує і організує її, надає їй особистісного значення та значущості. Це свідчить про те, що мотивація не тільки передуює поведінці, але й постійно присутня на всіх її етапах. Єдність цих трьох функцій забезпечує регулюючу роль мотивації в поведінці. Причому третя – “значеннєва” функція (О.М.Леонтьєв) є специфічно людською і має основне значення для характеру мотиваційної сфери. Від того, який сенс має навчальна діяльність для конкретного учня чи студента, залежать і прояви інших функцій: спонукальної та спрямовуючої. А це, в свою чергу, означає, що і спонукальна сила мотивів навчання, і їхня роль в реальній організації навчальної діяльності залежать передусім від сформованості значеннєвої функції мотивації навчання [3, с.7].

Мотивація навчання, як і будь-який інший її вид, є системною. Вона характеризується спрямованістю, стійкістю і динамічністю. Так, в працях Л.І.Божович, на матеріалі дослідження навчальної діяльності школярів відзначається, що вона спонукається ієрархією мотивів, в якій домінуючими можуть бути або внутрішні мотиви, пов'язані зі змістом цієї діяльності і її виконанням, або широкі соціальні мотиви, пов'язані з потребою школяра зайняти певну позицію в системі суспільних відносин. При цьому з віком відбувається розвиток взаємодіючих потреб і мотивів, зміна провідних домінуючих потреб та їх ієрархізації [2, с.224]. Скажімо, для розвитку мотивації навчання студентів характерні такі особливості:

1. в студентському віці відбувається переосмислення мотивації, всієї системи ціннісних орієнтацій, та інтенсивне формування спеціальних здібностей;
2. з'являється яскраво виражене прагнення отримати вищу освіту, здобути професію, знайти цікаву роботу; посилюється установка на хороші життєві умови та матеріальну забезпеченість;
3. формується особистий моральний світогляд, моральне “Я”, яке передбачає наявність стійкої системи переконань, що не залежать від зовнішніх умов і думки оточуючих;
4. спілкування на даному етапі розвитку особистості є провідним видом діяльності поряд з навчальною діяльністю; в спілкуванні відбуваються основні новоутворення.

Як стверджує А.К.Маркова “...Мотивація навчання складається з ряду спонук (потреби і значення навчання для учня чи студента, його мотиви, цілі, емоції, інтереси), що постійно змінюються і вступають в нові відношення одна з одною. Тому становлення мотивації є не простим зростанням позитивного чи посиленням негативного ставлення до навчання, а ускладненням структури мотиваційної сфери, що стоїть за ним, появою нових, більш зрілих, іноді суперечливих відносин між спонукками, що впливають з цієї сфери” [5, с.14]. Відповідно при аналізі мотивації навчальної діяльності необхідно не тільки визначити домінуючу спонуку (мотив), але і враховувати всю структуру мотиваційної сфери людини. Розглядаючи цю сферу стосовно до навчання, А.К.Маркова вказує на ієрархічність її будови: потреба в навчанні, усвідомлення значення навчання, мотив навчання, мета, емоції, ставлення та інтерес [2, с.225].

Мотивація навчання має складну структуру, однією з форм якої є структура внутрішньої (орієнтованої на процес і результат) і зовнішньої (орієнтованої на нагороду, уникання) мотивації. Суттєвою характеристикою мотивації навчання є її зв'язок з рівнем інтелектуального розвитку і характером навчальної діяльності [2, с.232]. При цьому варто вказати ще на одну її характеристику – стійкість. Хоча спад мотивації все-таки може відбутися за певних причин і тоді маємо те, що називається “низькою мотивацією”. Такими причинами є:

- “гормональний вибух”, що спостерігається у підлітковому віці;
- негативне ставлення учня до вчителя або вчителя до учня;
- недостатньо усвідомлена особиста значущість предмета;
- низький розумовий розвиток учня;
- поява фобій перед школою;
- відсутність умінь самостійно навчатися.

Низька мотивація може бути також спричинена і такими факторами:

- по-перше, багато учнів поки що вважають, що їх наступне життя не залежить від того, як вони навчаються в школі, яким є їх загальний розвиток, тобто в них нечітко сформоване відчуття майбутнього. Це не стільки педагогічний, скільки соціальний аспект проблеми. Але є тут і педагогічний аспект, пов'язаний зі зміною соціальних умов: в наш час значно зростає попит на здібних, компетентних спеціалістів;

- по-друге, відсутність в учнів належної мотивації навчання можна пояснити тим, що в процесі навчання їм не надається належної самостійності в діях. Більшість уроків починається з того, що вчитель повідомляє учням план уроку, ставить мету і сам доступними йому засобами постійно спонукає їх до досягнення цієї мети. Але це мета вчителя, а не учнів. На таких уроках учні не усвідомлюють своїх перспектив, не бачать сенсу навчання. Отже, потрібна така методика викладання навчальних предметів, яка б була зорієнтована на формування в учнів здібностей самостійного мислення і діяльності;

- по-третє, причиною низької мотивації є недостатньо виражена усвідомленість або явна відсутність в учнів психолого-педагогічної спрямованості, під якою ми розуміємо науково-обґрунтовану систему цілей, зорієнтованих на підвищення ефективності навчання.

Очевидно для окремих категорій студентів труднощі оволодіння іноземною мовою посилюються під впливом таких негативних факторів, як відсутність соціально-психологічних здібностей до вивчення мови, слабкість словесно-логічної пам'яті, обмеженість або відсутність можливості спілкуватися з носіями мови, що вивчається, низький рівень загальноосвітньої підготовки, а також слабка успішність з інших дисциплін, що в цілому створюють загальний негативний фон при вивченні іноземної мови.

Як засвідчує практика вузівського навчання, формуванню пізнавальної мотивації сприяють:

- спосіб розкриття навчального матеріалу (зазвичай студент пізнає "нове" із повідомлення викладачем, а потім засвоює це в різноманітних вправах. Це інформаційний підхід. При такому розкритті предмету інтерес до нього часто втрачається. За діяльнісного підходу новий зміст студент отримує сам як результат власної діяльності і вирішення незнайомої задачі, дослідження і моделювання певного об'єкта тощо. В ході спільної роботи викладач і студент освоюють загальний спосіб мисленнєвої діяльності;

- організація роботи над предметом вивчення в малих групах (принцип відбору студентів при комплектуванні малих груп має велике мотиваційне значення. Якщо студентів з нейтральною мотивацією до предмету об'єднати з тими, хто не любить даний предмет, то після спільної роботи перші значно підвищують свій інтерес до цього предмету. Якщо ж включити студентів з нейтральним ставленням до даного предмету в групу тих, хто любить його, то ставлення в перших не змінюється);

- відношення між мотивом і метою (мета, поставлена викладачем, має стати метою студента. Для перетворення мети в мотиви-цілі велике значення має усвідомлення студентом своїх успіхів);

- проблемність навчання (на кожному з етапів навчання необхідно використовувати проблемні завдання. Якщо викладач робить це, то мотивація студентів залишається зазвичай на досить високому рівні і є при цьому пізнавальною за змістом, тобто внутрішньою);

- зміст навчання (студент має виробити власну думку і ставлення на особистій основі; здатність висловити свою думку, здатність прийняти чужі аргументи, "бачити себе" і свої дії – здатність до рефлексії).

Висновки. При дотриманні всіх цих умов навчання набуває творчого характеру. Студент (учень) радіє своїм успіхам і в нього виникає потреба в отриманні нових знань, тобто рівень його мотивації характеризується сформованістю мотиваційної сфери як необхідної передумови успішної навчальної діяльності.

Література

1. Бордовская Н.В., Реан А.А. Педагогика. Учебник для вузов – СПб.: Питер, 2001. – 304 с.
2. Зимняя И.А. Учебная мотивация // Зимняя И.А. Педагогическая психология. – М.: ЛОГОС, 1999. – С.217-232.
3. Маркова А.К., Орлов А.Б., Фридман Л.М. Мотивация учения и её воспитание у школьников / Науч.-исслед. институт общей и пед. психологии Акад. пед. наук СССР. – М.: Педагогика, 1983. – 64 с.
4. Машбиц Е.И. Психологические основы управления учебной деятельностью. – К.: Вища школа, 1987. – 223 с.
5. Формирование интереса к учению у школьников / Под ред. А.К.Марковой. – М.: Педагогика, 1986. – 192 с.

Анотація

У статті розглядається проблема сформованості мотиваційної сфери особистості як необхідної передумови успішної навчальної діяльності.

Аннотация

В статье рассматривается проблема сформированности мотивационной сферы личности как необходимой предпосылки успешной учебной деятельности.

©2007

Морська Л.І

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК НОВА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Перехід до інформаційного суспільства, зміна домінуючого виду діяльності людини ставлять проблему готовності випускників середньої загальноосвітньої та вищої школи до практичної роботи у віці інформатизації.

Проте інформатизація освіти – тривалий і складний процес. Він пов'язаний зі створенням випереджаючої науково-методичної бази, розвитком необхідної матеріально-технічної бази, перепідготовкою тих викладачів та